

Б.Е. Букабаева^{1*}, З.А. Кемелбекова², Г.А. Ержанова³

¹Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университеті,
Алматы қ., Қазақстан

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан

³Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті
Ақтөбе қ., Қазақстан

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГ ҚҰЗЫРЕТІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫ (CLIL технологиясы негізінде)

Аңдатпа

Мақалада Қазақстанда CLIL-педагогінің шеттілдік және кәсіби даярлығының жаңартылған білім беру мазмұны жағдайындағы өзектілігі айтылады. Ғылыми дереккөздердің негізінде CLIL, BICS, CALP ұғымдарына отандық және шетелдік авторлардың берген анықтамаларына сараптама жасалынған. Қазіргі кезде CLIL педагогінің шеттілдік және кәсіби құзыретін қалыптастыру жолдары зерттеушілер арасында қарқынды талқыланып отырғанын, әлі де зерттеу тұстары бар екендігі ескеріледі. CLIL педагогінің құзыретінің қалыптасуы мен дамуы көптілді білім беруде басты мақсаттардың бірі. Бүгінгі күні педагогтің кәсіби шығармашылық әрекетінің нәтижесін тиімді пайдалану арқылы білім беру сапасын одан әрі дамытуға болатындығы белгілі. Өйткені ол дайындаған ертеңгі бәсеке қабілетті шәкірт экономика, техника, ғылым, саясат және жалпы қоғам дамуының шешуші күшіне айналатыны сөзсіз. Бұл CLIL педагогінің шеттілдік және кәсіби дағдыларын білім жетілдіру курстарына қатысып, жүйелі дамытқан кезде ғана жүзеге асады.

Сонымен қатар, мақалада тілдік даярлау модулі мен кәсіби дайындық модулінің маңыздылығы мен мазмұны, сондай-ақ модульді аяқтағанда тыңдаушы бойында қалыптасатын CLIL педагогінің дағдылары мен қабілеттері сөз етіледі.

Түйін сөздер: CLIL- педагог, когнитивті - академиялық тілдік құзырет, шеттілдік кәсіби құзырет, тілдік даярлау модулі, кәсіби дайындық модулі.

Букабаева Б.Е.^{1*}, Кемелбекова З.А.², Ержанова Г.А.³

¹Казахский национальный исследовательский технический университет им. К.И. Сатпаева,
г. Алматы, Казахстан

²Казахского национального педагогического университета имени Абая,
г. Алматы, Казахстан

³Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова
г. Актөбе, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИИ ПЕДАГОГА В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ (на материале технологии CLIL)

Аннотация

В статье отмечается актуальность иноязычной и профессиональной подготовки CLIL-педагогов в Казахстане в условиях обновленного содержания образования. На основе научных источников проведен анализ понятий CLIL, BICS, CALP, по определениям, данным отечественными и зарубежными авторами. В настоящее время исследователи активно обмениваются своими мнениями по поводу способов формирования иноязычной профессиональной

компетенции и профессиональной компетенции у CLIL специалистов. Формирование компетенции CLIL-педагога является одной из главных целей полиязычного образования. Как известно, сегодня можно и дальше развивать качество образования посредством эффективного использования результатов профессиональной творческой деятельности педагога. Поскольку специалист «завтрашний конкурентоспособный специалист на рынке труда» получивший знание у грамотного, компетентного и профессионального педагога становится решающей силой развития экономики, техники, науки, политики и общества в целом. Профессиональная иноязычная компетенция и профессиональная компетенция осуществляется только в том случае, когда CLIL- педагог активно выполняет и развивает свои навыки посетив курсы повышения квалификации и использовав их на практике.

Также, в статье рассматривается важность и содержание модуля языковой подготовки и модуля профессиональной подготовки которую приобретает CLIL-педагог по окончании модуля.

Ключевые слова: CLIL - педагог, когнитивная академическая языковая компетенция, профессиональная иноязычная компетенция, модуль языковой подготовки, модуль профессиональной подготовки

B.E. Bukabayeva^{1}, Z.A. Kemelbekova², G.A. Erzhanova³*

*¹K.I. Satbayev Kazakh National Research Technical University (Satbayev University)
Almaty, Kazakhstan*

*²Abai Kazakh National Pedagogical University (Abai University),
Almaty, Kazakhstan*

*Aktobe regional university named after K.Zhubanov
Aktobe, Kazakhstan*

FORMING AND DEVELOPING TEACHER'S COMPETENCES IN CONDITIONS OF UPDATING CONTENT OF EDUCATION (CLIL)

Abstract

The article deals with the relevance of the foreign language and professional training of CLIL teachers in Kazakhstan in conditions of updating content of education. On the basis of scientific sources, the analysis of the concepts CLIL, BICS, CALP, according to the definitions given by domestic and foreign authors was carried out. Currently, researchers are actively exchanging their views on the methods of forming foreign language professional competence and professional competence of CLIL specialists. The formation of the competence of a CLIL teacher is one of the main goals of multilingual education. As you know, today it is possible to further develop the quality of education through the effective use of the results of the teacher's professional activity. Since, a specialist is "tomorrow's competitive specialist in the labor market" who has received knowledge from a competent and professional teacher becomes a decisive force in the development of economy, technology, science, politics and society as a whole. Professional foreign language competence and professional competence are carried out only when the CLIL-teacher actively implements and develops his skills by attending courses and using them in practice.

The importance and content of the language training module and the vocational training module that a CLIL teacher acquires at the end of the module are also considered in this article.

Keywords: CLIL- teacher, cognitive academic language proficiency, professional foreign language competence, language training module, professional training module

Кіріспе. 2016 ж. бастап Қазақстанның жалпыға білім беру жүйесінде жаңартылған білім мазмұны енгізіле бастады. Бұл үдеріс ҚР білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы аясында жүргізілді. Бағдарлама идеясы мемлекетіміздің үштілді білім беру саясатының аясында жүзеге асырылуда. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 20 мамырдағы бағдарламасында Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадамның 79-шы қадамын іске асыру шеңберінде білім беру жүйесінде – жоғары сыныптар мен ЖОО-лар-

да ағылшын тілінде оқытуға кезең-кезеңмен көшу жүзеге асырылатыны жоспарланған болатын [1]. Сол мазмұнда жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану-математикалық циклінің төрт пәні анықталды, оған сәйкес жоғары сыныптарда физика, химия, биология, информатика пәндерін ағылшын тілінде оқыту жүргізіле бастады Үштілді білім беруге кезең-кезеңмен көшу үшін Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі ағылшын тілін және пәнді ағылшын тілінде оқыту әдістемесін оқыту үшін қолданыстағы пән мұғалімдерін даярлауды күшейтілді. Мәліметтерге сүйенсек, 2017 жылы тілдік курстар мен біліктілікті арттыру курстарында жалпы білім беретін мектептердің 12604 физика, химия, биология және информатика мұғалімдері нөлдік деңгеймен де, жоғары деңгейдегі тіл білімімен де оқытылды [2].

Үш тілді білім беру аясында жалпыға білім беретін мектептердің пәндері химия, биология, физика және информатика пәндері CLIL әдісі бойынша жүргізілуде, яғни білім алушы белгілі бір пәндерді шетел тілінде меңгеруде. Осы жерден туындайтын сұрақ шетел тілін қолдану мақсатын қандай? Егер де білім беру үрдісі білім алушының өз ана тілінде жүргізілмесе, тілдің екі түрін: қарым-қатынас тілі мен ойлау тілін бір-бірінен ажырата білу керек, себебі екеуі екі түрлі тілдік құзыреттілік болып табылады. Бұл екі түрлі тілдік құзыреттілік Дж. Кумминстың ойынша тілдің осы екі түрінің эмперикалық және теориялық дифференциясы, біріншісі қарым – қатынас тілі (BICS - Basic Interpersonal Communication Skills), екіншісі – академиялық тіл немесе ойлау тілі (CALP - Cognitive Academic Language Proficiency) [3]. CLIL үдерісінде оқушының танымдық / академиялық тілдік құзыреттілігі, атап айтқанда оның когнитивті және академиялық компоненттері қалыптасады. Демек, CLIL үдерісі компоненті тиісінше стратегияларды, әдістерді, формалар мен құралдарды, сонымен қатар CLIL мұғалімінің шетел тілін қолдануын қамтиды.

The European Centre for Modern Languages of the Council of Europe негізінде пән мен тілді кіріктіріп (CLIL) оқытатын педагогті даярлау Еуропалық стандартын Дэвид Марш, Питер Мехисто, Дитер Вольф, Мария Хисус Фриго-Мартин атты ғалымдар мен әдіскерлер даярлаған болатын. Стандарттың мазмұнына сәйкес CLIL-мұғалімі бір уақытта пәндік және тілдік құзыретке ие болуы тиіс. CLIL-де пәндік мазмұнды табысты оқыту бірінші кезекте тілге тәуелді, ал тілді тереңдетіп оқыту пән мазмұнына байланысты екені белгілі. Аталмыш стандарт белгілі бір пәннің немесе белгілі бір тілдің арнайы құзыреттерін дамытуды қамтамасыз етуді міндеттемейді, ол керісінше пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісіне басымдық танытады. Сол себепті CLIL өзіндік стратегияларды, әдіс тәсілдерді, формалар мен құралдарды қамтиды [4]. Демек, пән оқытушысы CLIL үрдісінде жүргізу үшін шетелдік тілдік құзыретімен қатар, кәсіби құзыретке ие болуы тиіс. Ал, олардың маман бойында талапқа сай деңгейде болу үшін, мемлекеттік көптілділік бағдарламалардың, жобалардың шығу мақсаты осында.

Бүгінгі таңда ЖОО-лар пән мен тілді кіріктіріп оқытуда бірнеше қиындықтарды кешуде, мәселен пәннің мазмұнын ағылшын тілінде жүргізетін оқытушы жетіспейді, шеттілдік құзыреттердің төмен болуы, кадрлық әлуеттің және де оқытушының шетел тілін меңгеруінің қажетті деңгейінің жеткіліксіз болуының, CLIL үдерісін жүзеге асыратын оқытушыларға әдістемелік білім жетілдіру курстарының жоқтығы. Сол себепті көптілді білім беру жағдайында әр жоғары оқу орындарының педагогикалық коллективі аталған мәселелерді шешуде тиімді жолдарын іздестіруде. Мәселен, әдістемелік семинарлар, білім жетілдіру курстары т.б. Пән мен тілді кіріктіріп оқыту идеясының негізі оқыту технологиясынан негіз алатыны белгілі. Өйткені CLIL да негізі формаға емес, мазмұнға зейін аударылады. Жаңа білім мен дағдыны меңгеру үшін, адамға жаңа ақпаратты алуға мүмкіндігі болу ғана емес, сол жаңа ақпарат оның білімі, дағдылары мен сол ақпаратты қабылдау тәсілдерімен байланысты болуы керек.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Соңғы уақытта, Қазақстанның білім беру жүйесінде көптілді білім беру аясында CLIL түсінігі көрініс беруде. CLIL (Content and Language Integrated Learning) пән мен тілді кіріктіріп оқыту (CLIL әдісі). Бұл әдіс XX ғ. Еуропа, Канада және АҚШ-тың көптеген мектептерінде перспективті болып табылса, 90 жж. ортасынан бері Финляндия, Германия, Малайзия, т.б. CLIL технологияларын оқу үрдісіне активті түрде еңгізілуде және қолданылуда. Бүгінгі күнге дейін, әлемдік жаһандану кезеңде еш бір өзгеріске түспеген аббревиатура-ның бірі осы CLIL. Бұл термин негізін салушы David Marsh (1994 ж.) ‘CLIL is an educational approach in which various language-supportive methodologies are used which lead to a dual-focused

form of instruction where attention is given both to language and the content' деп, пән мен тілді кіріктіріп оқыту мазмұнын екі мақсатты бір уақытта қамту жағдаяты деп түсіндіреді, яғни пән мазмұнын шетел тілінде меңгеру және де көзделген пәнді меңгере отырып, шетел тілін үйрену болып табылады [5]. Бұл оқу үрдісінде пән оқу объектісі болса, тіл сол пәнді меңгерту құралы ретінде қарастырылады. Оқытудың мақсаты білім алушыда бір уақытта пән мен шетел тілінің құзыретін қалыптастыру болып табылады.

CLIL-дің кәзіргі білім беру мазмұнында өзекті әдістердің бірі болуының бірден бір себебі, жаһандық өзгерістің күшейуі, технологияның дамуы, оған бейімделудің қажеттілігінің артуы білім беру саласында қосымша тілдерді меңгеруді туындатуынан тұрады. Бұның бірден бір дәлелі ағылшын тілін жаһандық тіл ретінде үйренудің айғағы.

CLIL-дің педагог мамандығына қатысының маңыздылығын David Marsh (2011) 'CLIL approach offers –such as enabling learners to access subject-specific vehicular language terminology, or otherwise preparing them for future studies and/or working life –there is the issue of advancing a learner's cognitive development. The ability to think different languages, even if to a modest extent, can have a positive impact on content learning', деп сипаттайды [6]. Демек, CLIL тәсілі білім алушының белгілі бір пәннің арнайы тілдік терминологиясын меңгеруін, оларды білім үрдісінде немесе тәжірибеде қолдана білуге дайындау білім алушының танымдық өрісін алға жылжыту болып табылады. Шетел тілінде ойлау қабілеті, шамалы болса да, мазмұнды үйренуге жағымды әсер етуі мүмкін екенін ескеруі CLIL-дің 4Cs қағидасының мазмұнды бірі екенін сипаттайды.

CLIL үрдісінің тиімді жүзеге асуы үшін, Д.Койл теориялық тұрғыдан келесі элементтерді ұсынады: Content (пән/мазмұн), Communication (тілді үйрену және қолдану; қарым-қатынас /тілдесу), Cognition (үйрену және ойлану үрдісі; ойлау қабілеті) және Culture (мәдениетаралық қарым-қатынас түсінігін дамыту; культурологиялық білім), бұл төртеуі 4 Cs қағидасы деген терминмен де қолданылады. *Suprem 1 The '4 Cs' framework for CLIL.* (Coyle, 2005) [5].

4 «C» қағидаларының мазмұны:

Content – бұл қағида пән мазмұны, білім алушы нені біледі, білім берудің мақсаты мен міндеттері, күтілетін нәтижелерін қамтиды;

Communication – бұл қағида CLIL сабағында қолданылатын шетел тілі арқылы білім алушының кәсіби бағытта тілдік қарым-қатынасқа түсуін көздейді. Оның мазмұны сөйлеу әрекетінің төрт дағдысы арқылы жүзеге асады. Пән мазмұнын меңгеруде тілдік материалдарды үйрену, яғни тақырыпқа байланысты лексика, грамматика және сол сөздің, сол грамматиканың фонетикалық аспектісін де үйрену. Сонымен қатар, аудиторияда қолданылатын мұғалім – оқушы; мұғалім-оқушылар; оқушы-оқушы; оқушы-оқушылар арасындағы базалық және академиялық тілдік қарым-қатынас, яғни мета тілдің қызметі жүзеге асады.

Cognition – бұл қағида білім алушының пән мазмұнын меңгеруі мен өз ой пікірін білдіру үшін, ойлау қабілетін Блум таксономиясының ойлаудың жоғары және төменгі деңгейлерін оңайдан күрделіге бағыттап отырып дамытуды қарастырады. Тақырыпты талқылауға қандай тапсырмаларды дайындау керек, шетел тілінде ойын жинақтау үшін, қандай ойлау дағдылары қажет екендігі қамтылады.

Culture – бұл қағида білім алушыда жалпы мәдени құзыретті қалыптастыру мен дамытудан тұрады.

P.Mehisto және де басқа ғалымдар CLIL әдістемесі үш негізгі мақсатты (мазмұн, тіл және оқу дағдылары) қамтиды деп табады. Тілдерді меңгеру тұрғысынан қарастырсақ, аталған үш мақсаттың кіріктірілуі білім алушыға түрлі пайдалы дағдыларды, мәселен жоғары деңгейдегі әлеует, танымдық және әлеуметтік дағдылар, сондай-ақ оқу жетістіктерінің жоғары деңгейінің әлеуетін ұсынады. [7] CLIL сабағы жоспарын түзуде педагог мазмұндық мақсаттар мен тіл арасындағы өзара байланысты анықтау міндеттері қатаң ұстануын Coyle, Hood and Marsh талап етеді [5]. Сол себептен осыларды құрайтын тұжырымдамалық тілдік триптих (Language Triptych) түріндегі өзара байланыстарды ұсынды: Language of learning; Language for learning; Language through learning.

Бүгінгі таңда CLIL шеттілдік білім беруде кәсіби бағыттағы құзыретті қалыптастырудағы алдыңғы қатарлы технологиялардың бірі екені белгілі. CLIL педагог CLIL үрдісінің сапалы болуы үшін, 4C арқылы жүзеге асатын оның негізгі элементтерін ескеруі маңызды, олар:

мазмұн, тіл, интергація және оқыту. Жақсы жетістікке жету үшін CLIL педагог сабақ жоспарлауда, оны ұйымдастыруда альтернативті жолдар қарастыру қажет. Және де CLIL сабағы қажетті білімді меңгерту мақсатында әр түрлі тәсілдерді қамту мен білім алушының шеттілдік кәсіби коммуникативті құзыретін қалыптастыруы мен оны дамытуы қажет.

CLIL-дың әдіс-тәсілдерінің теориялық негізін меңгере отырып, оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін практика жүзінде қолданса, бұл әдістің артықшылықтарына көз жеткізуге болады. Қазіргі уақытта педагогика ғылымның ұстанған бағыты білім алушының тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын туындатып, оны оқу үрдісіне енгізуде Тұлғаға бағытталған білім беру мазмұны білім алушының алған білімін өмірге пайдалана алатын, оның сын тұрғысынан ойлау дағдысын дамыту бағдарламасының теориялық негізі Ж.Пиаже, Л.С. Выготский теорияларынан бастау алатынын әлемдік деңгейде екені белгілі.

Білім беруде ұстаздың оқыту технологиясын тиімді қолдануы, жаңа технологияны сабағында пайдалану арқылы білім алушының адамгершілікке, салауатты өмір сүруге баули алуы, дені сау ұрпақ тәрбиелеуде басты міндеті болса, CLIL педагогтің де екі мақсатты үрдісті сабақтастыра отырып жүзеге асыру болып табылады. CLIL үдерісінде оқытудың инновациялық технологиялард пайдаланудың тиімділігі жоғары.

CLIL-дың жүзеге асырылуында көптеген мүмкіндіктері болғандықтан, CLIL сабақтарында табысты болғысы келген оқытушы келесі еркешеліктерін ұстануы қажет:

- Аутентикалық материал. Аутентикалық оқу материалының болуы, олар газет, брошюлар т.б.;
- Көп мақсатты тәсіл. Әр түрлі іс әрекеттерді қолдану бір уақытта баланың бірнеше дағдысын дамытады;

- Активті білім беру. Білім алушы тақырыпты дайындауда да, оны презентациялау да белсенді қатысуы. Педагог білім алушыны үдерісті үнемі ынталандырып отырады, білім алушының қатысуы активті білім беруді белсендіреді;

- Таныс оқу ортасы. Білім алушыға таныс сынып жағдаяты, сыныптастарының сабақтағы белсенділігі білім алушының өзін еркін сезінуіне,оның жаңа материалды жатырқамай еркін қабылдауға мүмкіндік жасайды;

- Скаффолдинг (Scaffolding). Сыныптағы талқылау барысында білім алушыға ұстазы көмекші болады да, ал сыныптастары кеңесші болады. Бұл жерде ұстаздың негізгі рөлі оқушыға көмек бере отырып, білім алушылардың білім алуға бір-бірінің ықпалын ояту болып табылады.

Scaffolding теориясын 1950 жж. психолог Jerome Bruner балалардың ана тілін меңгеру үрдісін сипаттауда қолданған. Ғалымның тұжырымы бойынша, баланың тілінің шығуына үлкен ықпал ететін ол тілдік орта, оның қоршаған ортасымен араласуы, оның дамуына, танымының өсуіне ересектердің ықпалы мен демеуінің маңыздылығында [8]

Пән мен тілді кіріктіріп оқыту үрдісі қағидасының бірі Scaffolding Л.С. Выготскийдің проксималды даму аймағы концепциясына негізделген, және де ол білім алушыға қол жеткізетін нәрседен асып түсуге мүмкіндік беретін тәсіл болып табылады. Л.С. Выготский проксималды даму аймағының мазмұнын зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып келесідей сипаттайды «...зона ближайшего развития имеет более непосредственное значение для динамики интеллектуального развития и успешности обучения, чем актуальный уровень их развития» [9]. Демек, бұл тәсіл мазмұнында педагогтің рөлі проксималды даму аймағы когнитивті мәселелерді шешуде ықпал жасаушы болып табылады. Ал бұл оқытушыдан кәсіби шеберлікті талап еді, өйткені білім алушыда туындайтын танымдық проблемалар мен өзінің тарапынан шығатын қолдау балансын ұстап тұруы қажет.

Scaffolding тәсілінің бірнеше түрі шетелдіктұлға» Выготский «жақын даму аймағы» терминін баланың бар даму деңгейі (ол қандай тапсырманы өзі шеше алады) мен мұғалімнің басшылығымен қол жеткізе алатын элеуетті даму деңгейі арасындағы сәйкессіздікті сипаттау үшін енгізді. және құрдастарымен ынтымақтастықта.

Демек, бұл теорияның CLIL үрдісінде маңыздылығы білім алушының алдыңғы білімі оның не білуге болатынын және не біле алмайтындығын едәуір дәрежеде анықтайтын болады деген идея. Сол себепті педагог көмекші рөлін атқарып, білім алушыларға білім беру жағдайында

қызмет ететін танымдық сызбаларды түзуге көмектесуі қажет. Бұл үрдісті біліу үшін CLIL педагогтан кәсіби құзыретін жетілдіруді қажет етеді.

Жоғарыда айтылғандарды тұжырымдасақ, пән мен тілді кіріктіріп оқыту үрдісін жүргізетін CLIL педагогтің тілдік құзыреті мен үрдісті жүзеге асыруда әдістемелік, яғни кәсіби құзыретке ие болуы тиіс. Бұл көптілді білім беру жағдайында CLIL педагогінің тілдік даярлау және қайта даярлау өзектілігінің көрсетеді. Осыны зерделей отырып, ҚР БҒМ «Мәңгілік Ел» ғылыми негіздері (XXI ғасырдағы білім беру, гуманитарлық ғылымдар саласындағы іргелі және қолданбалы зерттеулер) бағыты аясындағы жоба нәтижелері келесі мазмұнды көрсетті.

Зерттеу нәтижесі. CLIL - педагогы құзыретінің қалыптасуы мен дамуын қарастыруда пән мен тілді кіріктіріп оқытуды жүзеге асыруға қабілетті CLIL-педагогін даярлау және қайта даярлау курсының мазмұны келесі модульдерден тұрды:

- CLIL педагогының тілдік дайындық модулі;
- CLIL педагогының кәсіби дайындық модулі.

CLIL педагогының тілдік дайындық модулі. CLIL педагогін тілдік тұрғыдан даярлау модулінің түпкі мақсаты - CLIL педагогінің базалық шетел тілін және когнитивтік-академиялық тілдік құзыретті (CALP) меңгеруді көздей отырып, кәсіби шеттілдік коммуникативті құзыретті қалыптастыру болып табылды. Аталған мақсатқа жету үшін модульдің негізгі міндеті кәсіби шеттілдік коммуникативтік құзыреттің субкомпетенцияларды (лингвистикалық, коммуникативті-танымдық, әлеуметтік, стратегиялық және оқу-танымдық) қалыптастыру алдыға қойылды.

CLIL үрдісінде пән мазмұны шетел тілінде жүргізілетін болғандықтан, тілдік дайындық модулінің мақсатты аудиториясын Абай атындағы ҚазҰПУ-нің химия, биология, физика және информатика пән оқытушылары тыңдаушы ретінде құрады. Барлық қатысқан тыңдаушы саны-30.

Тілдік модуль 288 сағатқа жоспарланды (оның 144 сағаты - аудиториялық сабақ, 144 - өзіндік жұмыс). Оқыту формалары - практикалық сабақтар, тыңдаушылардың өзіндік жұмыстары. Сабақтар аптасына 3 реттен (2-3 аудиториялық сағат) өткізілді.

«Ағылшын тілі» (I-II кезеңдер А2-72 акад. сағат, B1, B2 деңгейлері - 144 акад.сағат) бойынша оқу-әдістемелік кешені құрылды, оның мақсаты - пән мен тілді кіріктіріп білім беру тұрғысынан Қазақстан Республикасында шеттілдік білім беруді дамыту тұжырымдамасына [6], Қазақстан Республикасының «Үштұғырлы тілдер» мемлекеттік білім беру стандартына [7], шетел тілін меңгеру жалпыеуропалық құзыреттеріне [5] және European Framework for CLIL teacher education [8] нұсқауына негізделі отырып тілдік емес пән оқытушыларының тілдік деңгейін дамыту болып табылды. Ұсынылған тілдік модуль тілді үйренуге және оның кәсіби бағдарланған мазмұнда меңгеруге мүмкіндік береді.

Модульдің тілдік материалы А1, А2, B1 тілдік деңгейлері бойынша қарым-қатынас сферасы мен жағдаяттарына сәйкес курста оқылатын тақырып аясында ауызша және жазбаша қарым-қатынас негіздерін практикалық тұрғыдан игеруді қамтамасыз етуге арналған фонетикалық, лексикалық және грамматикалық аспектілерді қамтыды. Шетел тілін үйренуде сөйлеу әрекетінің төрт түрі (Listening, Speaking, Reading, Writing) бойынша коммуникативті дағдыларын қалыптастыруда жүйелі қолдану көзделді.

Әрине, пән мен тілді кіріктіріп оқыту барысында тақырыптық материалды талқылау үшін тілдік ортаға ену қажеттілігі белгілі бір тақырып аясында шетел тілін қолдануға ынталандырады. Және де арнайы мәтіндердің мазмұнына да, қажетті пәндік терминологияға да, яғни метатілге де ерекше назар аударылатыны белгілі. Сол себепті тілдік модульдің үшінші кезеңі CLIL-педагогінің кіріктіріп оқыту үрдісінде терминологияларды тиімді қолдану дағдыларын игеруге бағытталды. Бұл кезеңнің дидактикалық материалы ретінде мамандық бойынша негізгі ұғымдардың мазмұнын ашатын, CLIL педагогінің кәсіби қызметіне қажетті түсіндірмелі-терминологиялық тезаурус қолданылды.

CLIL педагогінің кәсіби дайындық модулі. Қазақстан Республикасының жаңартылған білім беру мазмұны үштілділік жағдайында CLIL-педагог білім беріп қана қоймай, білім алушыларды когнитивті-академиялық тілдік құзыретті игеруге бағыттайтын маман болу қажет. Мұндай білім беруді пән мен тілді кіріктіріп оқыту үрдісін ойдағыдай жүзеге асыратын, кәсіби педагогикалық шеберліктері мен дағдылары бар оқыту мен тәрбиелеудің инновациялық технологияларына ие

маман ғана жүзеге асыра алады. Барлық осы кәсіби білім мен дағдылар, әрине үлкен практикалық тәжірибесі бар мұғалімге тән.

CLIL педагогінің кәсіби дамуы мәселесі қарастырылған шетелдік және отандық еңбектерге шолу жасадық. Пән мен тілді кіріктіріп оқыту бойынша мұғалімдерді даярлаудың Еуропалық стандартына (CLIL) [5], қарастырылған ғылыми әдебиеттерге және Орталықтың оқу курсының мазмұнына сүйене отырып, біз CLIL педагогінің кәсіби біліктілігін арттырудың мазмұнын, жүйесін және құрылымын анықтадық. CLIL педагог төменде көрсетілген модульдерді өтіп, нәтижесінде кәсіби дағдылар мен қабілеттерге ие болады.

Кәсіби дайындық модулі 72 сағатқа жоспарланды. Оқыту формалары - практикалық сабақтар, тыңдаушылардың өзіндік жұмыстары. Сабақтар аптасына 3 реттен (2-3 аудиториялық сағат) өткізілді.

CLIL педагогінің кәсіби дайындық модулі үш модульден тұрды: Модуль 1: CLIL әдісі; Модуль 2. CLILді еңгізу; Модуль 3. CLILді бекіту

Модуль мазмұны:

Модуль 1: CLIL педагогін әдістемелік тұрғыдан даярлау модулі CLIL-ға кіріспеден, CLIL-ді оқыту технологияларын зерделеу, және де CLIL педагогінің құзыреттерін қамтыды.

Модуль 2: CLIL-ді іске асыру модулі мақсаттық топтарда өздігінен пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдістерін қолдануды, сондай-ақ пән мен тілді кіріктіріп оқыту ортасын жоспарлауды, пән мен тілді кіріктіріп оқыту барысында оқыту нәтижелерін бағалауды қамтамасыз етті.

Модуль 3: CLIL-ді бекіту модулі кәсіби (өндірістік) тәжірибеде CLIL сабағында мұғалім мен оқушының әрекетін бақылау негізінде жасалған пән мен тілді кіріктіріп оқыту үрдісінің жүзеге асуының объективті ақпаратын қамтыды.

Модульдің әдістемелік әдістемелік ресурстары ретінде CLIL оқу-әдістемелік кешені жасалды. ОӘК келесі компоненттерден тұрды: CLIL-ға Кіріспе, CLIL оқыту технологиялары, CLIL сабағын жоспарлау және бағалау, CLIL бойынша практикум және үш тілдегі түсіндірмелі – терминологиялық тезаурус, т.б.

Дискуссия. CLIL үдерісінде оқушының танымдық - академиялық тілдік құзыреті (CALP), яғни когнитивті және академиялық компоненттері қалыптасатындықтан, CLIL педагогтің бағдарлама мазмұнын жеткізіп қана қоймай, пәнаралық байланыс пен коммуникативті құзыретті машықтау үшін CLIL сабағын жүргізуге, сабақ материалдарын дайындауға тиесілі кәсіби шеттілдік құзыреті болу керек.

Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, пәндерді екінші немесе үшінші тіл арқылы оқитын білім алушы тек бір (ана немесе екінші) тілде оқитынбілім алушыға қарағанда ынталы, зейінді, шығармашыл, оқу нәтижелері жоғары болады. CLIL әдісі бойынша шетел тілі барлық сабақтарда, тек ана тілінен басқа барлық сабақтарда қолданыла алады, яғни тіл оқыту объектісіне емес, оның құралына айналады. Сол себепті де CLIL педагогінің қалыптасуы мен дамуының бірден-бір мазмұнды құзыретті, ол оның кәсіби шеттілдік құзыреті (CALP) болып табылады.

Пән мен тілді кіріктіріп оқыту идеясының негізі оқыту технологиясынан негіз алатындықтан, CLIL педагогі үздіксі кәсіби жетілдірі курстарына қатысуы тиіс. Себебі қандайда жаңа ақпарат тиімді тәсілдер арқылы оңтайлы меңгеріледі, білімге деген құштарлықты оятады, оны әрі қарай жетілдіруге мотивация береді. CLIL әдісі бойынша жүргізілетін білім жетілдіру курстары, өзіндік ерекшелігі бар CLIL әдісінің көптеген скрақтарына жауап табуға мүмкіндік береді. Мәселен, CLIL компоненттерін (Content, Communication, Cognition, Culture) білім алушының игеруін CLIL педагог қалай бағалайды деген сұрақтардың туындауы, CLIL маманының қалыптасқан құзыреттіліктерінің нәтижелерін бағалау механизмі неде деген ойлар, CLIL сабағын жоспарлауда пән мазмұны басым ба, әлде шетел тілі ме деген саулдар, CLIL бағалаудың өзектілігі неде, CLIL сабағында не бағаланады – шетел тілі ме, пән мазмұны ма деген сұрақтарға жауап іздеуде де, CLIL педагогінің кәсіби құзыретінің қалыптасуы мен дамуының мазмұны

CLIL сабағында білім алушылар әдетте ғылыми концепцияларды бақылайды, сипаттайды, салыстырады, классификациялайды және сараптайды. Бұл коммуникативті қызметтер арнайы дискурс пен лексиканы қажет етеді. Сол себепті CLIL аясында тілді шетел тілін үйрету CALP тілдік құзыретіне талап қойылады.

Қорытынды. Қарастырылған CLIL педагогінің тілдік дайындық пен кәсіби дайындық модульдері пән мен тілді кіріктіріп оқыту үрдісінің өзіндік ерекшеліктерін қамтуға, сол үрдісте CLIL педагогінің құзыретінің жүйелі қалыптасуы мен дамуын үздіксіз процесс екендігін көрсетуге мақсатталған. Бұл үрдіс CLIL-педагогіне мәдениаралық қарым-қатынас құзыретін қалыптастыруға мүмкіндік береді, шеттілдік кәсіби тілдік құзыретін жақсартады, интеграцияланған тәсілді жүзеге асыруға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. 100 нақты қадам Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 20 мамырдағы бағдарламасы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000100>.
2. <https://www.kazpravda.kz/fresh/view/perehodim-k-trehyazichnomu-obucheniu>.
3. Cummins J. *BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction*, 2008.
4. *Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, обучение, оценка. Департамент по языковой политике, Страсбург. © Московский государственный лингвистический университет (русская версия), 2003. – 259 с.*
5. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. *CLIL Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press, 2010.
6. Marsh D., Mehisto P. *European Framework for CLIL Teacher Education. A framework for the professional development of CLIL teachers*, 2011.
7. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M.-J. (2008). *Uncovering CLIL: Content and language integrated learning in bilingual and multilingual education*. Oxford: Macmillan Publishing
8. <https://kk.warbletoncouncil.org/jerome-bruner>.
9. *Выготский Л.С. Мышление и речь Глава 6 «Исследования развития научных понятий в детском возрасте» стр 247.*

Paidalanylған adеbiетter tizizmi:

1. 100 nakty kadam Qazakstan Respublikasy Prezidentinin 2015 zhylgy 20 mamyrdayy ,agdalamasy <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000100>
2. <https://www.kazpravda.kz/fresh/view/perehodim-k-trehyazichnomu-obucheniu>
3. Cummins J. *BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction*, 2008.
4. *Obsheevropeiskie kompetencii vladeniya inostrannym yazyko: izuchenie, obuchenie, ochenka. Departament po yazukovoi politike, Strsburg©Moskovskii gosudarstvennyi lingvisticheski universitet(ruskaya versiya), 2003.-259 s*
5. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. *CLIL Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press, 2010
6. Marsh D., Mehisto P. *European Framework for CLIL Teacher Education. A framework for the professional development of CLIL teachers*, 2011
7. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M.-J. (2008). *Uncovering CLIL: Content and language integrated learning in bilingual and multilingual education*. Oxford: Macmillan Publishing
8. <https://kk.warbletoncouncil.org/jerome-bruner>
9. *L.S.Vygotskii Myshlenie i rech Glava 6 'Isledovaniya razvitiya nauchnyx ponyati v detskom vozraste'ctr 247*